Чыла эллсе пролетарий-шамыч, ушныза!

Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ

Адрес: Йошкар-Ола, Совет пӧрт, „Ямде лий" редакций.

Виян лийже Сталинский Конституций

ПӰТЫНЬ КАЛЫКЫН ПАЙРЕМЖЕ

Эрла мемнан элысе пӱтынь калыкын куанымашан кугу пайремже. Кум ий ожно, 1936 ий 5 декабрьыште, Совет-шамычын Чрезвычайный VIII-ше Всесоюзный с'ездше ССР Союзын у Конституцийжым утвердитлен. Конституций приниматлыме кечым ме кажне ийын куанен пайремлена.

Сталинский Конституций Социалистический государствын гражданинже-шамычлан паша ышташ, тунемаш, канаш, шонгеммек полыш налаш права-шамычым пеҥгыдемден. Конституцийыште возымо чыла права-шамычым калык шке кучедал налын.

„ЧЫЛА ВЛАСТЬ СОВЕТ-ШАМЫЧЛАН". Тиде кум шомак 1917 ий Октябрьский кечылаште чыла вере йоҥгалтын. Тудо пашазе-шамычым сеҥымашке кучедалаш ӱжын. Тиде кум шомак гыч утаралтше калыкын историйже тӱҥалын.

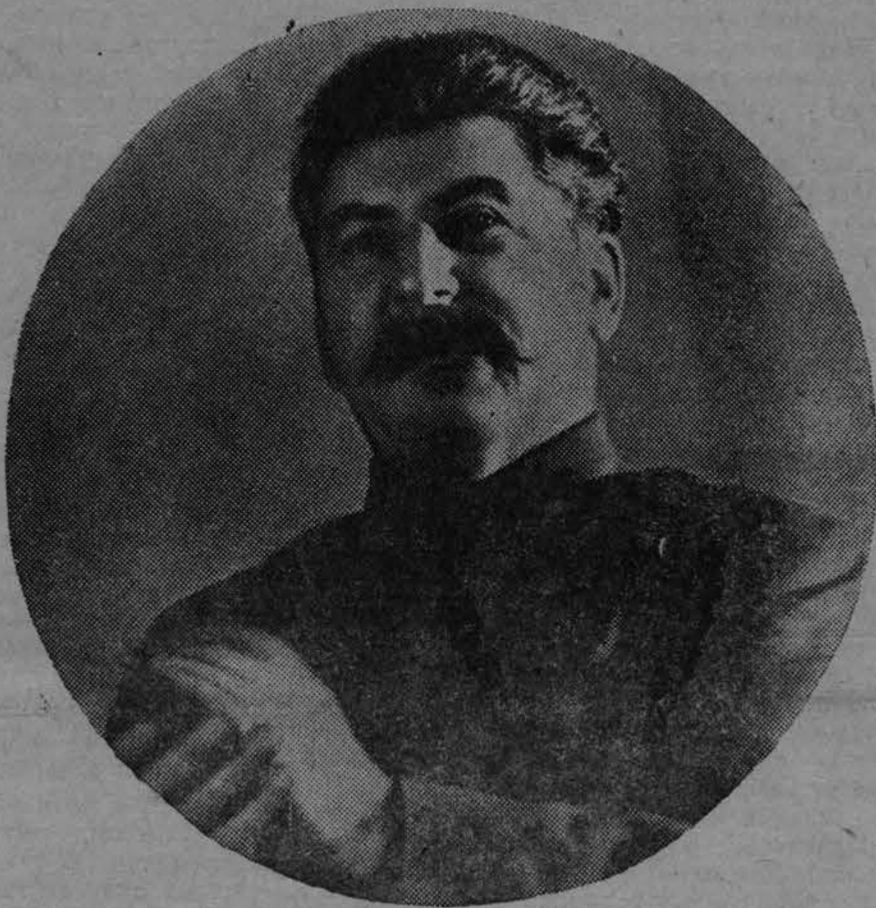
Большевистский партийын да калык вождь Сталин йолташын вуйлатымышт почеш тушман-шамыч ваштареш кредалын, мемнан элыште социализмым ыштыме. Эксплоатацийым йӧршын пытарыме.

Сталинский Конституций йоча-шамычлан пиалан, весела илышым конден. Ме тунемаш, канаш праван улына, ниме права-шамычым сайын шуктен шогаш мыланна чыла условийым ыштыме. Капиталистический эллаште т ы г а й условий нерген мечтатленат огыт керт. Тушто шемер-шамычын йочашт шужен, йӧсланен илат. Нуно школыш коштын огыт керт.

СССР-ыште ӱдрамаш чыла шотыштат пӧрʻеҥ дене тӧрак ик гай правам иметла.

Мемнан элыште ий гыч ийыш школа, дворец, пионер пӧрт, йоча театр, молат ешаралтыт. Санаторий, парк-шамыч ятыр улыт. Мемнан Марийский республикыштат школа, клуб-шамыч кажне ийын ешаралтыт. Тушто пиалан йоча-шамыч куанен канат. Тидым чылажат Сталинский Конституций пуэн.

Ме, йоча-шамыч, шкенан пиалан да весела илышланна отлично да сайын тунемаш обязан улына. Школыштына сознательный дисциплина верч эреак тыршашна кӱлеш.

Эн шерге закон

Мемнан кумда поян элнажым
Вес тӱрлӧ кече волгалта:
Ты кече кӱшнӧ гае огыл,
Шке мландыбачын ырыкта.

Ты кече кеч кунам мемнан ден
Эреак шӱмыштӧ коштеш,
Ты кече кеч могай пашаште
Мемнажым ончыко ӱжеш.

Ты кече Сталин—шӱм ача
Пуэн законым мемналан.

Тыгай закон дене мемнан
Колхоз ялна кушкеш улаҥ,

Тыгай закон ден пасунаже
Ший толкын дене лӱшкалтеш,
Тыгай закон дене саднаже
Лӧзаҥын утыр саскаҥеш.

Родной ача мемнан тый, Сталин,
Тыгае корным почметлан,
Пеш чапле илыш пуметлан
Мемнан эн шокшо шӱм салам!

Т. АЗМАНОВ.

КОНСТИТУЦИЙ УРОКЫШТО

Конституций дене туныктышо Вера Алексеевна классыш толын пурыш. Тудым тунемше-шамыч молгунамсе семынак куанен вашлийыч.

Молгунамсе семынак эн ончыч кодшо урокышто мом тунеммым повторитлаш тӱҥальыч. Карта воктене тунемше Дьячков шога, тудо Азербайджанский ССР нерген ойла. „Азербайджан ожно кугыжан Российын правадыме колонийже улмаш. А кызыт тудо Советский Союзын полноправный, пеледше республикыже..."—ойла тудо. Вара Дьячков мӧҥгӧ, верышкыже, шинче, тудо отличным налын.

— А ынде вес республика—Грузинский ССР нерген тунемаш тӱҥалына,—туныктышо ойлаш тӱҥале.—Грузият кугыжан Российын колонийже лийын. Тудынат шке культуржым нӧлташ эрыкше, праваже лийын огыл... Вот 1922 ийыште ЗСФСР ышталтын, тушко Грузият пурен. 1936 ий гыч Сталинский Конституций почеш Грузия самостоятельный союзный республика лиеш.

Вера Алексеевна орденоносный Грузийын составше нерген, тудын сеҥымашыже-шамыч нерген каласкалыш. Тидымат ойлыш: тӱнямбалнысе шемер-шамычын вождьшо Сталин йолташ Грузиеш шочын. Вара Иосиф Виссарионовичын изинек революционный пашам ыштымыже нерген туныктышо ойлыш.

Йыв. Федотов.

Йошкар-Ола,
6-шо номеран школа,
7-ше „В" класс.

Финляндийын Народный Правительствыжым образоватлымаш

Ленинград, 1 декабрь. (ТАСС). Таче Терриоки олаште левый ятыр партий представитель-шамычын да восстатлыше финский солдат-шамычын келшымышт почеш Финляндийын у правительствыже—Финляндский Демократический Республикын Народный Правительство образоватлалтын. Народный Правительствын составышкыже пуреныт: Отто Куусинен—Правительство председатель да иностранный паша министр, Маури Розенберг—финансе министр, Аксел Анттила—оборона министр, Тууре Лехен—внутренний паша министр, Армас Эйкия—земледелий министр, Инкери Лехтинен—просвещений министр, Пааво Прокконен—Карелия паша дене министр.

Народный Правительство шкенжын программыжым изложитлыман Декларацийым луктын.

Финляндия Народный Правительствын Декларацийже

(Радио-перехват. Финский йылме гыч кусарыме)

Каяндерын—Эрккон—Таннерын презренный правительствыжын преступный политикыжлан возмутитлалтше калыкын воляже дене таче Восточный Финляндийыште мемнан элын у правительствыжым, временный **Народный Правительствым** образоватлыме, кудо тидын дене палач-шамыч ден войнан провокаторжо-шамычын тиранийжым сӱмырен шушаш верч решительный кучедалмашке пӱтынь Финляндский калыкым ӱжеш.

Иностранный империалист-шамычын войскашт полшымо дене 1918 ийыште финляндский трудовой калыкын демократический эрыкшым вӱран тенгызеш потопитлыше реакционный, алчный плутократий мемнан родиным шемер-шамычлан белогвардейский адыш савырыш. Элын самостоятельность интересыжым ужалымек, Финляндийысе плутократический заправила-шамыч, финляндский ден советский калык-шамычын чыла тӱрлӧ империалистический тушманышт дене пырля, антисоветский военный провокаций-шамычым чарныде стряпатленыт да, пытартышлан, социалистический Советский Союз ваштареш—финляндский калыкын великий другшо ваштареш мемнан элым войнан тулышко пуртеныт.

Тиде критический обстановкышто финляндский трудовой калыкын кумда массыже-шамыч, кудышт Совет-шамыч элысе калык-шамыч дене кеч кунамат мирыште илынешт ыле да кызытат илынешт, родинын судьбажым шкеныштын ӱшанле кидышкышт налаш шкеныштын элементарный праваштлан да шкеныштын священный обязанностьыштлан шотлат. Элын тӱрлӧ ужашыштыже калык уже восстатлен да **демократический республикым** ыштымашым провозгласитлен. Финляндский армий солдат-шамычын ужашыже калыкын поддерживатлыме у правительство могырыш уже вончен.

Советский Союз, кудо Финляндийлан нигунамат угрожатлен огыл да тудым тревожитлен огыл, кудо кеч кунамат тудын независимостьшым пагален да Бело-Финляндийысе авантюристический заправила-шамыч могырым подлый военный провокаций-шамычым коло ий годым чытен илен, ынде шке безопасностьшылан нине угроза-шамычлан Йошкар Армийын вийже дене мучашым пышташ кӱлешлык ончылан шогалын. Тиде цель мемнан калыкынат жизненный интересшылан пӱтынек келша. Сандене Финляндийысе калык масса-шамыч **доблестный, сеҥаш лийдыме Йошкар Армийым** пеш кугу энтузиазм дене вашлийыт да саламлат, нуно шинчат, что Йошкар Армий Финляндийыш завоеватель семын огыл, а мемнан калыкын другшо да утарышыже семын толеш.

Мемнан элын независимостьшо ваштареш нимогай цельымат Советский Союз ок иметле манын, келгын убедитлалтше лийын, Финляндийын Народный Правительствыже Финляндийын территорийыштыже Йошкар Армийын действийжым пӱтынек одобрятла да поддерживатла. Тудо тидым войнан провокаторжо-шамыч преступный правительствын Финляндийыште ыштыме войнан эн шучко очагшым пырля усилий дене лийме семын вашкерак пытарышашлан Финляндский калыклан Советский Союз могырым аклалаш лийдыме полыш семын онча.

Тиде задачым вашкерак шукташлан Финляндийын Народный Правительствыже Финляндский Демократический Республикылан Йошкар Армийын вийже дене чыла кӱлеш содействийым пуэн шогаш СССР Правительствым ӱжеш.

СССР-ысе героический Йошкар Армий дене икте весылан полшен пырля кучедалмаште участвоватлашлан Финляндийын Народный Правительствыже уже **первый финский корпусым** сформироватлен, кудо шушаш бой-шамыч каен шогымо годым революционный пашазе ден кресаньык-шамыч гыч доброволец-шамыч дене ешаралташ тӱҥалеш да **Финляндийын ончыклык Народный Армийжын** пенгыде ядрожо лийшаш. Финляндский Демократический Республикын знамяжым столицыш кондаш да тудым шемер-шамычлан йывырташ да калыкын тушманже-шамычлан лӱдын илаш президентский дворец ӱмбалан кӱзыктен шогалташ тудын первый финский корпуслан честь пуалтеш.

Капиталист ден помещик-шамычын интересыштым обслуживатлыше Каяндерын—Эрккон **плутократический** республикыже деч ойыртемышын,—мемнан государство калыкын интересыжым обслуживатлыше **демократический** республика лийшаш. Но мемнан государство, туге гынат советский тип государство лийын ок шого, вет советский строй пӱтынь калыкын да поснак крестьянствын келшымыже деч посна ик правительствын вийже дене гына установитлыме лийын ок керт.

Тидын дене келшышын мемнан правительство Финляндийысе Демократический Республикын Народный Правительствыже улеш. Тудо кумда **трудовой народный фронтлан** эҥерташ тӱҥалеш. Шкенжын кызытсе составшыже Финляндийын Народный Правительствыже шкенжым временный правительствылан шотла. Тудын составше элын столицышкыже, Хельсинкиш, толмек тунамак реорганизоватлыме да трудовой народный фронтышто участвоватлыше тӱрлӧ партий ден группа-шамычын представительышт дене кумдаҥдыме лиеш. Народный Правительствын окончательный составше, тудын полномочийже ден действийже-шамыч всеобщий, тӧр да вияш избирательный права основеш тайно голосоватлен сайлыме **Сеймын** санкцийжылан подлежатлат.

Финляндский белогвардеец-шамычын правительствыжым сӱмырымашым, тудын вооруженный вийжым разгромитлымашым, мирым заключитлымашым да Советский Союз дене чоткыдо дружественный отношенийым установитлымаш дене Финляндийын независимостьшо ден безопасностьшым обеспечитлымашым Финляндийын Народный Правительствыже шкенжын первостепенный задачылан онча.

Финляндийын Народный Правительствыже СССР-ын Правительствыже дек тыгай предложений дене обращатлалтеш: **Финляндия ден Советский Союз коклаште вашполышмаш пактым** заключитлаш да **единый да независимый финляндский государствышке карельский калыкым финский калык дене ушашлан** финский калыкын курым годсо национальный ӱшанен илымыжым удовлетворитлаш. Финляндийын Правительствыже тидлан ӱшанаш чыла основанийым иметла, что Советский Союз дене дружественный отношенийым установитлашлан тудын налме пенгыде курсшо СССР Правительствылан тыгай предложенийым удовлетворитлаш йӧным пуа.

Народный Правительство чыла моло государство-шамыч денат дружественный отношенийым поддерживатлаш желатла. Тудо моло государство-шамыч шотышто Финляндийын хозяйственный ден финансовый обязательствыже-шамычым признаватла, поскольку нине обязательство-шамыч Финляндийын суверенитетшылан ваштареш огыт шого да поскольку нине государство-шамыч кокла гыч иктаж кудыжо Финляндский Демократический Республика да тудын Народный Правительствыже ваштареш враждебный ошкылым ок ыште.

Шкенжын внутренний политикыштыже Народный Правительство шканже тыгай задача-шамычым шында:

1) Финляндийын Народный Армийжым ыштымаш;

2) шолдра частный банк-шамыч ден шолдра промышленный предприятий-шамычлан государственный контролым установитлымаш да средний ден тыгыде предприятий-шамычлан полшымо шотышто мероприятий-шамыч;

3) безработицым пӱтынек пытарашлан мероприятий-шамычым эртарымаш;

4) паша кечым 8 час марте кӱчыкемдымаш, пашазе-шамычлан кеҥежым кок арняш отпускым да пашазе ден служащий-шамычлан квартирный платым волтымашым обеспечитлымаш;

5) кресаньык-шамычын мландышт ден имуществыштым логалдегызе, шолдра помещик-землевладелец-шамычын мландыштым конфисковатлымаш да конфисковатлыме мландым мландыдыме да шагал мландан кресаньык-шамычлан передаватлымаш;

6) налог шотышто недоимкым тӱлымаш деч кресаньык-шамычым утарымаш;

7) маломощный кресаньык-шамычын озанлыкыштым нӧлталашлан, эн ондак нунылан шолдра помещик-шамыч деч конфисковатлыме мланде гыч ешартыш мландым, волык кӱтымӧ верым, а лийме семын сурт-шотым кӱлешлан тугак чодрамат отводитлыме дене, чыла йӧнденат государственный полыш;

8) государственный устройствым, администраций ден суд пашам демократизироватлымаш;

9) культурный кӱлешлан государственный субсидийым кугемдымаш да школьный пашам реорганизоватлымаш; пашазе ден моло малоимущий-шамычын йочаштлан школлашке кошташ йӧным обеспечиватлымаш, тугак калык образованийым, наукым, литература ден искусствым прогрессивный духышто развивитлаш нерген чыла семынат тыршымаш.

Каяндерын—Эрккон калыклан ненавистный плутократический правительствыже, кудо мемнан родиным пытарашлан чылажымат ыштен, калыкыште кеч могай поддержкым йомдармек, отставкыш лектын улмаш. Тиде ненавистный правительствым Таннерын правительствыже дене вашталтыме. Но Таннер мемнан калыкын тугаяк тушманже, могай улеш Каяндер. Таннерын правительствыже Каяндерын правительствыже деч ик нотланат сайрак огыл, если ударак огыл гын. Тудо мемнан калыклан тугаяк ненавистный улеш, могае Каяндерын правительствыже ыле.

Нине палач-шамычым Финляндия деч умбакырак поктен колташ! Банкротитлалтше пӱтынь правительственный шайкым сӱмырен шуаш!

Кынел Финляндийысе шуко орланыше трудовой калык! Тыйын угнетателет ден палачет-шамычын тиранийышт ваштареш смелый кучедалмашке кае!

Кынелза чыла граждан-шамыч, кӧлан родинын ончыклыкшо шерге!

Шемер реакций тӱшкам калыкын ваче ӱмбаче налын кудалтена!

Народный благосостояний ден культура нӧлталалтшашлан, мемнан калыкын курымласе национальный чаянийжым шукташлан корным эрыктена!

Сеҥыже Финляндийысе пашазе-шамычын, кресаньык-шамычын да трудовой интеллигенцийын кровный пашаже!

Эрыкан да независимый Финляндский демократический республикын знамяже дене—ончыко сеҥымаш-шамычыш!

Финляндия Народный Правительствын Председательже да Иностранный Паша Министр **Отто Куусинен.**
Народный Правительство Председательын заместительже да Финансе Министр **Маури Розенберг.**
Оборона Министр **Аксел Анттила.**
Внутренний Паша Министр **Тууре Лехен.**
Земледелий Министр **Армас Эйкия.**
Просвещений Министр **Инкери Лехтинен.**
Карелия Паша дене Министр **Пааво Прокконен.**

Терриоки олаште,
1939 ий 1 декабрь.

Московский городской Совет депутатыш кандидатлан ИОСИФ ВИССАРИОНОВИЧ СТАЛИНЫМ выдвигатлыме

29 ноябрьыште Сталин лӱмеш Московский автозаводысо 30 тӱжем пашазе, ӱдрамаш пашазе, инженер, техник ден служащий-шамыч Московский городской Совет депутатыш кандидат-шамычым выдвигатлымашлан посвятитлыме погынымашыш толыныт.

Эн первояк мутым тошто кадровик Александр Георгевич Суханихин налын.

— Таче ме тыште,—Суханихин йолташ каласен,—шемер депутат-шамыч Московский городской Совет депутатыш достойный кандидат-шамычым наметлышашлан погынен улына. Мый Московский городской Совет депутатыш кандидатлан 753-шо избирательный округ деч шемер-шамычын эн сай другшын, кудын лӱмжым мемнан завод нумалеш—Иосиф Виссарионович Сталиным выдвигатлаш предлагатлем!

Погынымаш кугу нӧлталтмаш дене да воодушевлений дене Московский городской Совет депутатыш кандидатлан 753 №-ан избирательный округ деч Сталин йолташым выдвигатлаш единогласно пунчалым луктын.

Московский городской Совет депутатыш кандидатлан ВЯЧЕСЛАВ МИХАЙЛОВИЧ МОЛОТОВЫМ выдвигатлыме

29 ноябрьыште Ф. Э. Дзержинский лӱмеш Трехгорный мануфактура комбинатысе 5 тӱжем пашазе да ӱдрамаш пашазе-шамыч, инженер ден техник, мастер да служащий-шамыч предвыборный погынымашыш погыненыт.

Трибуныш эн первояк тошто производственница, стахановка Е. И. Комиссарова йолташ кӱзен.

Раш, волноватлыше речьыштыже Комиссарова йолташ мемнан родинын кажне шемержынерген, мемнан партий ден советский правительствын кече еда заботитлымышт нерген ойлен.

Шке речьшым ойлен пытаршыжла, Комиссарова йолташ тыге каласен.

— Йолташ-шамыч! Мый Московский городской Совет депутатыш кандидатлан 724-ше избирательный округ деч Дзержинский лӱмеш Трехгорный мануфактура коллектив деч Советский Правительствын главаже Вячеслав Михайлович Молотовым выдвигатлем.

Погынымаш рӱжге сово кырымаш дене единогласно Московский городской Совет депутатыш кандидатлан Молотов йолташым выдвигатлаш пунчалым луктын.

СТАЛИНСКИЙ КОНСТИТУЦИЙЫН КЕЧЫЖЕ ЙЫМАЛНЕ

Советский йоча-шамыч пиалан жапыште илат. Нуно чапле школлаште тунемыт, дворец ден парклаште канат, каникулым пионерский лагерьлаште эртарат. Ола-шамычын уремлаштышт, колхозный поселкылаште ий гыч ийыш волгыдо, яндар классан у, сӧрал кугу школа-шамыч ешаралтыт. 1933—38 ийлаште гына советский йоча-шамычлан 6 миллион енглан тунемаш вер ситыше 20.706 школым почмо.

Йошкар-Ола 9 номеран школысо пионер отличник-шамыч (шола гыч пурлашке): Сальникова Тамара, Перескокова Зина да Грищенкова Ина пионерский комнатыште „Пионер" журналым лудыт. Фото С. Чуршуковын.

Кугыжан Российыште шуко йоча-шамыч тунемын кертын огытыл. Тунам 75 процент йоча-шамыч школа деч ӧрдыштӧ лийыныт.

Советский Союзышто тунемдыме йоча-шамыч уке улыт. Школышто кажне тунемшылан верым ямдылыме, учебник уло. Первый гана школыш тунемаш толшо йочам учитель пеш ласка кумыл дене шокшын вашлиеш. Ожно г р а ф, князь-шамычын кучымо чапле дворецыштым йоча-шамычлан пумо. Теве: Ленинградысе знаменитый Аничкинын дворецше да Москвасе кугу торговый Высоцкийын особнякше—пионерский дворецыш савыралтыныт. Тушто театр, художественный студий, технический лабораторий пашам ыштат.

Элыштына чылаже 864 дворец ден пионерский пӧрт-шамыч улыт. Тиде кечылаште эше ик дворец ешаралтын. Тиде—Львов оласе ончычсо польский пан, граф Глуховскийын чапле дворецше. Западный Украинысе утаралтше йоча-шамычлан тиде первый пӧлек улеш.

Тиде чапле дворецлаште юный изобретатель, конструктор, агроном, юный музыкант, танцор, мурызо-шамыч куанен заниматлат.

Йоча-шамычлан 760 йоча технический станций ден художественный воспитаний пӧрт-шамычым ыштыме. Тушто опытный специалист-шамычын вуйлатымышт почеш йоча-шамыч шке талантыштым развиватлат. 10 миллион утла пионер ден школьник-шамыч тӱрлӧ технический да художественный кружоклаште занիматлат. 4 миллион наре физкультурный кружоклашке коштыт, лу т ӱ ж е м дене йоча-шамыч мемнан великий Родинын ончыч могай улмыжым тунемыт.

СССР-ыште 2.850 тӱжем экземпляр тиражан 53 йоча газета, 1.585 тӱжем экземпляр тиражан 45 юношеский да йоча журнал-шамыч лектыт.

Советский йоча-шамычлан канаш, жапым куанен эртараш чыла условийым ыштыме. 1938 ийыште пионерский лагерь ден санаторийлаште кок миллион утла йоча-шамыч каненыт. Государство нине лагерь да санаторий-шамычым содержатлашлан 279 миллионат 771 тӱжем тенге оксам кучылтын. Ожнысо польский граф Густав Олизарын именийже—кызытсе Всесоюзный „Артек" пионерский лагерь эн сайлан шотлалтеш.

Советский йоча-шамыч 170 йоча парк ден йоча садым да 174 йоча кино театрым иметлат.

Йоча-шамыч Сталинский Конституцийын ак деч посна тунеммашым, пиалан йочалыкым, канашлан сай условийым пумыжым, нунын верч Великий Иосиф Виссарионович Сталинын да партийын, тугак пӱтынь Советский калыкын заботитлымыштым пеш сай палат.

Мемнан дене ий гыч ийыш волгыдо, яндар у, кугу школа-шамычым строитлат. Снимкыште: Бумкомбинатысе средний школа. Фото С. Чуршуковын.

Буржуазный конституций-шамычын ярмошт йымалне

„Мыйын ачам пашадарым шагал налеш, садлан мыланем сайын кочкаш ок логал. Ме шӱкшӱ квартирыште илена. Мый пеш начарын чием. Окса уке улмылан лийын, мыйын модышемат уке".

„Мый кечылан „ик-кок гана кочкам, шорык вӱташте малем, пеш начарын чием. Мыйын индеш иза-шольо-шамычем гыч визытше коленыт".

Буржуазно-демократический Мексикысе шемер-шамычын йочашт шке илышышт нерген тыге возат. Пиалдыме, йӧсӧ илыш!

Йоча-шамыч Мексикыште веле тыге орланен илат, мо? Уке, капиталын озаланыме эллаште чыла вере пеш шуко шемер-шамыч орланен илат, нунын йочашт кылмен коштыт.

Поян американский Колорадо ола. Шужышо, кушкедлыл пытыше вургемым чийыше йоча шамыч тыште тӱшка дене коштыт, нуно кочкашышт да олташ тулым кычалыт. Телым утларакше нуно шодо воспалений дене черланат, идалык мучко кокырымаш да ковашге чер дене орланат.

А м е р и к ы н Соединенный Штатласе кум миллионат пелэ наре йоча-шамыч школышко огыт кошт. Тиде элыште 3 миллион йоча шамыч фабриклаште, заводлаште, шахтылаште нелэ физический пашам ыштат. Нуно шке каторжный пашаштлан пеш шагал оксам налыт да ӱмырышт мучко пелэшужен илашышт логалеш.

Нелэ нужналык Английсе йоча-шамычым изинекак пашаш ке покта. 70 тӱжем деч шуко йоча шахтылаште, вич тӱжем утла йоча ик Лондонышто гына лифтерлан (лифтер пассажирым але грузым кӱшкӧ нӧлтышӧ машина дене-лифт дене пашам ыштыше) к е ч ы л а н 12—14 шагат пашам ыштат.

А йоча-шамыч кузе тунемыт? кодшо ийын Лондонысо „Дейли геральд" газета тунемме нерген теве кузе возен ыле. Англия шке йочаже-шамычым вӱд витыше леведышан школлаште, шыгыр классный комнатлаште туныкта. Класс-шамыч пеш йӱштӧ улыт, даже чернила шке атешыже кылмен шинчеш. Лондонысо начальный школлаште кажне 8 тунемше кокла гыч шымытше рахит черан улыт, кажныжын гаяк пӱйышт локтылалтын.

Начальный школым пытарымек, йоча шамыч умбакыже тунемын огыт керт.

Английыште начальный школам пытарыше кажне 100 тунемше-шамыч кокла гыч шымытше велэ средний образованийым налын кертыт; моло 23 йочаштлан шке ешыштлан полшаш паша ышташ каяшышт логалеш.

Швецийыште шемер-шамычын положенийыштын э р е утларак нелеммылан лийын, школыш коштшо йоча-шамыч ий гыч ийыш шагалемыт. Пытартыш 15 ий жапыште школыш коштшо йоча-шамыч 920 тӱжем гыч 600 тӱжем марте, вес семынже, кумышо ужашлан шагалемыныт.

Францийыште эше шукерте огыл 14 ияш марте йоча-шамычлан шахтылаште пашам ышташ разрешитлалтеш ыле. Французский коммунистический партийын вуйлатыме дене ятыр жап кучедалмек, шахтылашке изиш кугурак ийготан йоча-шамычым велэ пуртат. Францийын школлаштыже пеш чот шыгыр. Ик классыште 50—60, южгынам 70 йоча-шамычат шинчат. Тунемаш коштмылан оксам тӱлыман. Садлан шуко пашазе ден служащий-шамычын кушкын шушо йочашт ден ӱдырышт ачаштын йорлын илымыштлан лийын тунеммым кудалтен, пашам ышташ каят.

Тыге буржуазно-демократический эллаcе шемер-шамычын йочашт капиталист да калыкым кулыш савырыше-шамычын ыштыме конституцийыштын ярмошт йымалне орланен илат.

Капиталист-шамыч пашам ышташ правам кугу-шамычым велэ огыл, но миллион дене йоча-шамычымат шучкын эксплоатироватлымашке савыреныт. Тунемаш правам нуно шке йочаштлан велэ пуат, шемер-шамычын миллион дене йочашт-шамычым тунем кертмаш деч лишитлат.

Лач социализмын великий элыштыже велэ йоча-шамычын йолташышт—великий Сталинын заботитлымыже дене пиалан, куанымашан йоча жапым эртараш чыла условийым ыштыме. Сталинский Конституцийын кечыже йымалне миллион дене советский йоча-шамыч кушкыт, тунемыт, шке ача-аваштлан, шкеныштын йӧратыме Родиныштлан куанаш творитлат. Шке мурыштышт нуно, пиалан илышым кондышо шкеныштын великий йолташышт да учительышт — Сталин йолташым моктат.

112

Советский войска-шамычын Финляндский войска-шамыч дене столкновенийышт

30 ноябрьыште Ленинград гыч тыге увертареныт: тений 30 ноябрьыште 2 час ӱдым **Ковойна** ялыште, тудо Ладожский ерын северный серыште улеш, финский солдат-шамыч группа СССР границым нарушитлен, **Маносила** ял могырым Йошкар Армийын передовой заставыжым атаковатлен. Мемнан войска-шамыч финн-шамычым йомдарымаш дене финский территорийыш мöнгешла поктен колтеныт.

Тиде йӱдымак 3 часат 15 минутышто Карельский перешейкыште **Раасули** ял могырым пулеметный тулым почыныт ыле, тиддеч вара финский пехотын изиак огыл группыжо **М. Коркиамяки** ялым атаковатлен. Мемнан пограничный часть-шамычын контратакышт дене финн-шамыч шке территорийышкышт поктен колталтыныт, тидын годым пленный 10 солдатым да ик унтер офицерым захватитлыме.

4 час эрдене рота наре финн-шамыч пехота Карельский перешейкыште **Термолово** ялыште улшо мемнан заставым атаковатлаш тöченыт, но нуным ружейно-пулеметный тул дене отбитлыме.

Йошкар Армийын Главный Командованийжын приказше почеш, финский военщина могырым у вооруженный провокаций лиймылан кöра, Ленинградский военный округын войскаже-шамыч Карельский перешейка ден моло вес районлаштат 30 ноябрьыште 8 час эрдене финляндский границым вонченыт.

Ребола ден **Поросозера** районышто Йошкар Армийын частьше-шамыч государственный граница деч западышкыла 10—15 километрлан ончык каеныт.

Петрозаводский направленийыште Йошкар Армийын частьше-шамыч **Суоярви** ер дек лектыныт.

Карельский перешейкыште Йошкар Армийын частьше-шамыч **Метсяпирти** ялым, **Куоккола** станцийым заниматленыт да **Терриоки** ола дек лишемыныт.

Операций кайме жапыште ятыр лу пленный-шамычым захватитлыме.

Ийгече благоприятный огыл ыле гынат, мемнан авиаций разведывательный чоҥештымашым ыштен да **Виипури** (Выборг) ден **Хельсинки** (Гельсингфорс) аэродромлашке бомба-шамычым кудалтен.

Ленинградский военный округ штабын оперативный сводкыжо-шамыч

Ленинградский военный округын войскаже-шамыч 1 декабрь мучко умбакыже ончык каен шогеныт. **Мурманский** направленийыште ме **Петодлю** портым налын улына.

Ребойкий направленийыште мемнан войска-шамыч **Нурмес** станций дек лишемыт.

Поросозерский ден **Петрозаводский** направленийыште мемнан войска-шамыч государственный граница деч 25 километрлан ончыко каеныт.

Карельский перешейкыште—мемнан войска-шамыч Ладожский ер серыште **Топпэлиен—Иоки** эҥерын устьеж дек лектыныт да Кетсгольмский кӱртньӧ корнын **Рауту** станцийжым налыныт. Териоки олам эртен каеныт, **Тюрисева** узловый станцийым, **Каунис** пос. Койвистош кайме кӱртньӧ корнышто **Ваммелсуу** станцийым налыныт.

Финский войска-шамыч чакнышыштла яллам йӱлалтат да населенийым ӧкымеш наҥгаят.

Финский авиаций Карельский перешейкыште мемнан войска-шамычым штурмоватлаш тöчен, но мемнан авиацийын отпоржым вашлиймек писын гына финский территорий кöргыш каен. Мемнан авиацийын бомбардировочный полетшо годым финский авиаций южо вере бойым тӱҥалаш тöчен, тидын годым 10 финский самолетым волтен шуымо. Мемнан авиаций гыч шкеж аэродромышкышт кок самолет пöртылын огытыл.

Ленинградский военный округын войскаже-шамыч 2 декабрьыште ончыко каен шогеныт.

Мурманский направленийыште мемнан часть-шамыч **Петсамо (Печенга)** гыч чакнен кайше финский войска-шамычым преследоватлат.

Ухтинский, Ребольский, Поросозерский ден **Петрозаводский** направленийлаште мемнан войска-шамыч государственный граница деч 30—35 километрлан западышкырак ончык каеныт.

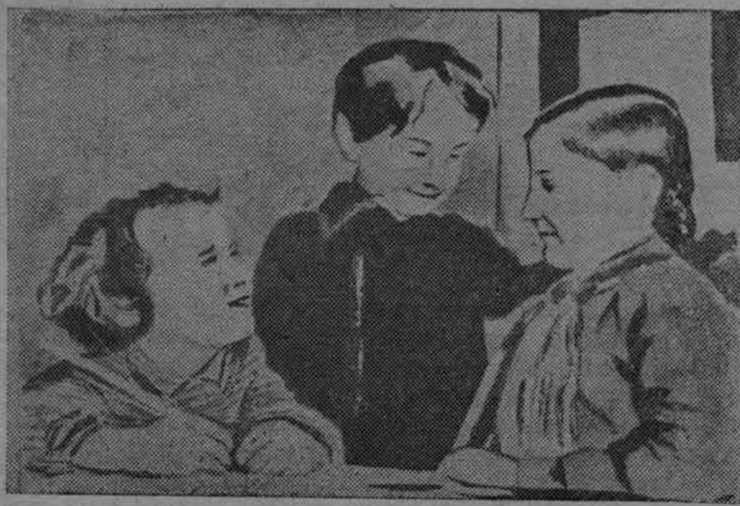
Карельский перешейкыште мемнан войска-шамыч **Хармаа, Тарпила, Лаутсилта, Ахиярви, Кирка Киевеннапа** ял-шамычым, **Райвола** местечкым да **Райвола** кӱртньӧ корно станцийым, **Пайкола** ялым (финский заливын побережьештыже) налыныт.

Чоҥештылаш ийгече сай огыллан верчын авиацийын боевой действийже лийын огыл.

Чыла нерген кӱлыкын

◆ Шанхайын уремлаштыже суртдымо 60 китайский беженец-шамыч кылмен коленыт. Уремлаште шуко суртдымо китаец-шамычым поген налме да госпитальыш колтымо.

◆ Терджаныште (Восточная Анатолия) мланде чытыралтмаш лийме дене 18 ялыште 400 пöрт шаланен. 27 еҥ колен, 43 еҥ сусырген.

Барановичи олаште (Белоруссий) пашазе ден служащий-шамычын йочаштлан йоча сад почылтын. Снимкыште: йоча-шамыч йоча садыште куанен жапым эртарат.

Финляндийын шемерже-шамыч пиалан лийыт

Ме финляндский воинский часть-шамычын Советский Союз ваштареш ыштыме провокационный вылазкышт нерген утренникыште пален нална. Финляндийын бездарный правительже - шамыч финский шемер-шамычым пызырен иленыт, нунын деч эрыкым шупшын налыныт. Мемнан элыштына пашазе ден крестьяныке-шамыч помещик да капиталист-шамыч деч посна илат, нуно шке элыштышт шке оза улыт—вот садлан финский империалист-шамычын мемнан йöратыме элнам—Советский Союзым ужмышт шуын огыл.

Мемнан эл финский военщинын наглый провокационный вылазкыже-шамычым чытен кертын огыл, садлан 30 ноябрьыште мемнан чапле Йошкар Армийын частьше-шамыч Финляндийын границыжым вонченыт. Нуно Финляндийысе Народный Правительствын армийже дене пырля Финляндийын мландыже гыч эксплоататор, империалист-шамычым курымешлан поктен колтат.

Учком председатель—

Сазанов Коля.

Йошкар-Ола,
9-ше номеран школа.

Боец лияш ямдылалт кушкына

Мемнан Йошкар Армийын чапше тӱня мучко шарлен. Мемнан армий тӱняште эн культурный, эн дисциплинированный. Тудын боецше - шамыч военный техникым отличнын шинчат. Ме советский школлаште тунемше - шамыч Йошкар Армийым йöратена, ме тудын боецше лияш кызытак ямдылалт кушкына. Садлан ме шкенан элна ончылан мутым пуэна: оборонный кружок-шамычлаште эше утларак пашам ышташ тӱҥалына, оборонный значок - шамычлан норма сдатлымашым утларак шарена. Ме славный Йошкар Армийын пеҥгыде боецше лияш ямдылалтын кушкына.

Шабалин Геннадий.

Йошкар-Ола,
6-шо номеран школа,
8-ше класс.

Мемнан отличник-шамычна

Нурӱмбал НСШ-те Ландышева Федосия, Галиулин Хамет, Григорьев Алексей, Александров Евгений эн сайын тунем шогат. Нуно кодшо тунемме ийым „Похвальный грамота" дене тунем пытарышт. Тенийт нуно „отлично" да „хорошо" отметка дене велэ тунемыт. Нуно чыланат пионер улыт, чыланат школьный пырдыж газета редколлегийын члене улыт.

Александров Петя.

Морко район.

Йöратен лудам

Мый изинекак сылне мутан литература-шамычым йöратен лудаш тӱҥалнам. Кодшо тунемме ийын школьный библиотекыште пеш шуко книгам лудынам. Нине лудмо кокла гычын утларакшым мыланем „Мальчик из Уржума", „Тиль Уленшпигель", „Карл Брунер" книга-шамыч пеш чот келшеныт.

Семенов Василий.

Ронго район,
Руя-Сола НСШ
7-ше „Б" класс,

Чендемерский начальный школын (У Тор'ял р-н) кокымшо классыште отлично тунемше Золотарьев.

Кузе чайнвордым составитлаш?

Шуко йоча-шамыч огыт пале кузе чайнвордым составитлаш да кузе тудым палаш?

Чайнвордышто клетке-шамыч лийыт. Кажне клеткыште ик буква лиеш. „Южо клеткылаште цифр-шамыч лийыт, а тидыже молан?"—южо йоча-шамыч тыге йодыт. Кудо клеткыште цифр шога гын, тушечын мут-шамыч тӱҥалыт. Тудо клеткыштак ончылнысо мутын пытартыш букваже лиеш. Примерлан налме тиде

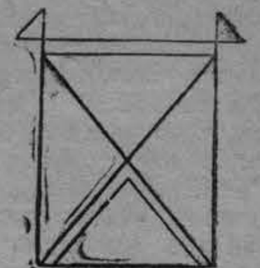
т	к	о	д	р	о	н	о	м	и
о									л
р		е	р			а	э		у
о		т					р		т
м		е					о		о
б		л					п		з
а		о					л		а
м		м					а		м
б		а					н		р
у		с					у		е
к		а					ж		ф
о	м	п					и	р	а

чайнвордым сайынрак ончыза. Тыште южо буква-шамычым кӱжгӱнрак ыштыме. Нине буква-шамыч ончылнысо мутын пытартыш букваже, тудын почеш шогымо мутын ончыл букваже улыт. Примерлан „аэроплан" мут. Тудын почешыже „нуж" мут шога. „Н" буква „аэроплан" мутын пытартыш букваже, а „нуж" мутын ончыл букваже. Моло мут-шамычат тыгак шындалтын улыт.

Чайнвордым составитлашлан теве мом шинчаш кӱлеш: мут-шамычым эн сылнырак ыштым, икмыняр шинчымашым пуэн кертшым поген составитлаш кӱлеш. Нунын могай значениян улмыштым определитлаш кӱлеш. Тидын деч посна, чайнвордым иктаж-могай сӱрет ӱмбалан, тӱрлö фигура дене ышташ кӱлеш. Мут-шамычым, сӱретым, фигурым газетыш пуртымо гайым колтымо ок кӱл. Тыгай чайнворд садак интересный ок лий.

Карандашым нöлталде

Тыгай фигурым карандашым нöлталде ыштыза. Тидымат ида

мондо: ик линий дене карандашым кок гана ваҥгайме ок кӱл да линий-шамыч икте весыштым ывышт пӱч.

Колтен **Максим Емельянов.**
Шернур район,
Марий-Сола ялсовет,
„Урамаш ял" колхоз.

Логогриф

Мый тылзе лӱм улам,
А „Т"-м „С" дене вашталтет гын,
Планетыш савырнем.

Колтен
СИДЫГАНОВ ПАВЕЛ.
Кужеҥер район,
Салтак'ял НСШ.

Отв. редактор—
И. М. МУЗУРОВ.

Уполн. Марглавлита № А—1087.

Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.